

SURADNJA MUZEJA (SLAVONIJE) I ZNANOSTI

Denis Detling

Muzej Slavonije
HR-31000 Osijek
Trg Sv. Trojstva 6
denis.detling@mso.hr

Priopćenje sa skupa
UDK 069(497.543):001

Polazeći od premisa G.E. Lessinga u raspravi „Laokoont ili o granicama likovnih umjetnosti“ i preslikavajući ih na znanost i muzeologiju, autor prezentacije daje temelje suradnje muzeja i znanstvenika polazeći od Muzeja Slavonije, muzeja s najraznovrsnijom građom u Hrvatskoj, najvećom muzejskom knjižnicom i dugom tradicijom stručno- znanstvenog izdavaštva, koji daje veliki prostor za znanstveni rad.

Ključne riječi: *Lessing, Laookont, znanost, muzeologija, suradnja, Muzej Slavonije, opći tip muzeja, muzejska knjižnica, muzejsko izdavaštvo.*

Jedna od tema koja je predložena za stručno-znanstveni skupu „Znanost i Muzeji”, održanom na Akademiji za umjetnost i kulturu u sklopu Međunarodnog dana Muzeja je bila „Suradnja muzejskih i znanstvenih ustanova”.

Umjesto suradnje muzeja i znanosti, svakao je lakše upariti muzeologiju s temeljnim znanstvenim disciplinama, s čime se autoru izlaganaja misao pomaknula prema njemačkom književniku Ephramu Gottholdu Lessingu, odnosno njegovom djelu „O Laokontu ili granicama likovnih umjetnosti i poezije”.

Lessingove premise o razlikama likovnih umjetnosti i poezije su iskorištene kao paralela između muzeologije i znanosti, a bile i poticaj o daljnjem promišljanju suradnje. Kada se takvo promišljanje preda ravnatelju jednog muzeja, neminovno je očekivati suradnju sa znanosti (općenito) iz perspektive konkretnog muzeja, u ovom slučaju Muzeja Slavonije.

LESSING ILI U POTRAZI ZA TEMELJIMA SURADNJE

Gotthold Ephreim Lessing u svojoj raspravi, koja se smatra temeljem moderne estetike i likovne kritike „Laokoont ili o granicama likovnih umjetnosti i pjesništva“ iz 1766. godine iznosi filološkom metodom misao o razlici između likovnih umjetnosti i pjesništva. Kao središte svoje rasprave Lessing uzima Laokonta, odnosno njegov prikaz u poeziji i likovnoj umjetnosti. Laokont¹ je bio Apolonov svećenik u Troji koji je osujetio varku Grka pred Trojom i u istu uzalodno savjetovao Trojance, čime će stradati kao žrtva sukoba grčkih božanstava koja se upleću u Trojanski rat. Dramatski prizor, u kojem su dvije goleme zmije navale s mora i zadavile Laokoonta i njegova dva sina, koje je on pokušao spasiti, a sve u trenutku dok je spremao za žrtvu Posejdonu je prikazan u II. pjevanju Vergilijeve Eneide i u glasovitog skulpturi, tzv. Laokoontovoj skupini, koja se danas nalazi u Muzeju Pio Clementino (Vatikanski muzeji).

Na skulpturi od mramora, uhvaćen u trenutku borbe sa zmijama, braneci sinove, Laokoont svakako, promatrajući, ne odražava status junaka. Tek pomnijim iščitavanjem epa dobijamo puniju sliku jednog junaka. Prema Lessingu je tako zadaća likovnih umjetnosti predočiti tijela u prostoru, statično, dok pjesništvo prikazuje vremenski razvoj radnje i zbivanja.²

Paralela se može povući i u radu kustosa s muzejskim predmetom.

O GRANICAMA MUZELOGIJE I TEMELJNIH ZNANSTVENIH DISCIPLINA ILI PAK OSNOVNOM TEMELJU SURADNJE

Prema osnovama muzeologije, muzejski je predmet nekonvencionalni nositelj informacija. On emitira informacije. Zadaća je kustosa da smanji, kako to Maroević spominje, polje muzealne neodređenosti pojedinog predmeta i pove-

¹ Više: Zamorovsky Vojtech, Junaci antičkih mitova. Zagreb: Školska knjiga, 1985.

² Antonis Chaliakopoulos (2021) Lessing's Laocoon: How A Greek Statue Changed Aesthetics; URL: <https://www.thecollector.com/lessing-laocoon-greek-statue/>

ćava muzealno znanje, koje je dobrim dijelom integrirano ili se podudara sa znanjem temeljnih znanstvenih disciplina koje su pomogle da se detaljno prouči predmet.³ Podaci i informacije, prikupljene od strane kustosa se dalje prenose u dokument, a davanjem im značenja (budućem korisniku) se prenose u znanje. Davanjem svrhe znanju, ono se pretvara u stručne radove, publikacije, izložbe i slično, ono što bio Eliot nazvao mudrošću.⁴

Iako je predmet u Muzeju uvijek zatečen u prostoru i vremenu, statičan, na muzejskoj izložbi u korelaciji sa tekstom i kontekstom, istraživanjem vremenskog razvoja predmeta, njegovih slojeva i identiteta daje mu se puni značaj koji odražava njegovu muzealnost, odnosno sposobnost predmeta da u novoj muzejskoj realnosti bude svjedokom realnosti iz koje je istrnut.⁵

Sposobnost kustosa da iščitava dostupne mu podatke i informacije pohranjene u predmetu ovisi o njegovom znanju temeljnih znanstvenih disciplina. Dok likovna umjetnost može bez poezije (književnosti), rad s predmetom ne može bez temeljnih znanstvenih disciplina i u tome treba tražiti osnovni temelj suradnje muzeja i znanosti, odnosno muzeologije i temeljnih znanstvenih disciplina, a onda i kustosa (kojima su kao dio svog formalnog obrazovanja uvijek jedna ili više temeljnih znanstvenih disciplina) sa drugim sustručnjacima.

O MUZEJU SLAVONIJE ILI O TEMELJU SURADNJE

Muzej Slavonije jedna je od najstarijih, a po veličini i značaju fundusa i najznačajnijih muzejskih ustanova u Hrvatskoj. Muzej Slavonije je muzej općeg tipa koji posjeduje 122 zbirke, etnografske, povijesne, tehničke, prirodoslovne, kulturno-povijesne, knjižne i numizmatičke građa s oko 300 000 predmeta, o kojima skrbi (samo) 13 stručnih djelatnika. Do 2019. godine Muzej je imao i 40tak arheoloških zbirki (koje se sada nalaze u novoosnovanom Arheološkom muzeju u Osijeku). Veliki broj predmeta, najraznovrsnije građe, temelj su suradnje stručnih djelatnika Muzeja sa znanstvenicima različitih usmjerenje.

Suradnja se uvijek *de facto* odvija na personalnoj razini, kustosa i (su)stručnjaka i znanstvenika, no ona je *de iure* gotovo u pravilu i institucionalna. No suradnja je ne samo interpersonalna, već i interdisciplinarna. Proučavanje muzejskog predmeta nerijetko u praksi traži znanja različitih znanstvenih disciplina. Suradnja se u proteklih 8 godina pretežno odvijala tuzemno, no inozemna suradnja nije Muzeju strana. Muzej u proteklih 8 godina je sudjelovao i u nekoliko znanstvenih projekata.

³ Ivo Maroević, Uvod u muzeologiju. Zagreb: Zavod za informacijske studije, 1993., 167.

⁴ Thomas Stearns Eliot je anticipirao raspravu koja se nastavila od njegovih pjesničkih radova predložio hijerarhiju koncepata: podatak – informacija – znanje – mudrost. Više: Sharma, Nikhil. (2008). The Origin of Data Information Knowledge Wisdom (DIKW) Hierarchy, URL: https://www.researchgate.net/publication/292335202_The-Origin-of-Data-Information-Knowledge-Wisdom-DIKW-Hierarchy

⁵ Ivo Maroević, Uvod u muzeologiju. Zagreb: Zavod za informacijske studije, 1993., 163.-167.

Samo u proteklih 8 godina Muzej je surađivao sa Filozofskim fakultetima u Osijeku i Zagrebu, Akademijom za umjetnost i kulturu u Osijeku, Akademijom likovnih umjetnosti u Zagrebu, Institutima za povijet u Zagrebu i Slavonskom Brodu, Institutom Ruđer Bošković, Sveučilišnim odjelima za fiziku i biologiju u Osijeku, Hrvatskom akademijom znanosti i umjetnosti, ali i muzejima koji imaju znanstveni status poput Prirodoslovnog i Arheološkog muzeja u Zagrebu.⁶

Zbog svojih se resursa Muzej nametnuo znanstvenim ustanovama u Osijeku i kao mjesto edukacije studenata. U Muzeju se godinama odvija studentska praksa pri čemu su studenti katkada znali pokazati zavidnu razinu angažmana. Nadamo se u budućnosti da bi Muzej mogao postati i nastavna baza Sveučilišta ili njegovih sastavnica.

KNJIŽNICA KAO IZVOR ZNANJA (PA I ZNANSTVENIKA?)

S utemeljujućim zbirkama koje Franjo Sedlaković 1877. godine daruje Gradu Osijeku s ciljem utemeljenje Muzeja se našla i popratna literatura. Na tim temeljima, a zalaganjima djelatnika Muzeja se nastavio širiti fond knjižnice. Fond knjižnice se značajno obogatio nakon 2. svjetskog rata kada je Muzej došao u posjed građe bivših ustanova i društava knjižnica vlastelinskih obitelji Prandau-Normann iz Valpova i dijela knjižnice obitelji Pejačević iz Našica. Nabava literature se intenzivira 50tih godina pokretanjem međuknjižnične razmjene, a potom i redovnim otkupima i darovima. Sve je to danas dovelo knjižnicu Muzeja Slavonije do najveće muzejske knjižnice u Republici Hrvatskoj koja pored priručne knjižnice, bogate stručno znanstvenom literaturom u svom sastavu ima i nekoliko spomeničkih fondova te hemeroteku od prvih osječkih novina na njemačkom jeziku do današnjih dnevnih izdanja nažalost samo jednih novina. Iako knjižnica nije otvorenog tipa, gotovo svakodnevno je potražnja za njenom građom, kako od studenata, stručnjaka i oni koji se tako smatraju, pa sve do ozbiljnih znanstvenika. Neovisno o korisnicima, Knjižnica surađuje prvenstveno s Gradskom i sveučilišnom knjižnicom u Osijeku, tako i mnogim drugim srodnim knjižnicama u Hrvatskoj pa i šire. Jednako tako se uključuje i u razne projekte. U proteklih godina je svakako najznačajniji projekt „Putevima njemačke kulture” u suradnji s Univerzitetom u Giessenu (SR Njemačka) i Filozofskim fakultetom u Osijeku, čiji rezultat su digitalizirane novine na njemačkom jeziku iz fundusa Knjižnice, trenutno dostupne najširem krugu korisnika.⁷

IZDAVAČKA DJELATNOST MUZEJA (I ZA ZNANSTVENIKE)

Jedna od osnovnih funkcija Muzeja je komunikacija rezultata stručnog rada Muzeja prema krajnjim korisnicima. Jedan od takvih oblika je i izdavačka djelatnost⁸ Muzej Slavonije je u prošloj godini obilježio 80 godina izdavačke djelatnosti Muzeja. Tradicija izdavačke djelatnosti nije samo duga već i bogata, te prepoznata i u znanstvenim krugovima. U prvom redu su dakako katalozi izložbi, a potom i monografije, zbornici radova, pretisci izdanja, katalozi zbirki i svakako Osječki zbornik. Iako u stručno-znanstvenom smislu prednjači Osječki zbornik, ne treba zanemariti ni druga izdanja, pri čemu katkada katalozi izložbi i monografije ne samo da imaju težinu magisterija i doktorata, neki to uistinu i jesu. Osječki zbornik ipak privlači možda i najveću pažnju znanstvenika, pa i ostalih stručnjaka.

Osječki zbornik je reprezentativna serijska publikacija, stručno i znanstveno glasilo koje kao i njen izdavač pokriva najraznovrsnija područja šire stručne i znanstvene zajednice u kojem objavljuju stručni djelatnici Muzeja, ali i mnogi drugi vanjski suradnici kulturnih i znanstvenih ustanova u Osijeku i (daleko) šire. Ono što ga čini izuzetno privlačnim za znanstvenu zajednicu, u smislu praćenja ili suradnje je njegova kategorizacija među A2 znanstvenim časopisima u Republici Hrvatskoj.⁹ Pritisak stručnjaka i znanstvenika izvan Muzeja na suradnju u Osječkom zborniku odražava se i u velikom broju njihovih članaka u časopisu.

SAPIENTI SAT

Muzej se resursima, vlastitim (pa i znanstvenim) radom i suradnjom nametnuo ne samo kao društveni, kulturni, obrazovni već i kao relevantni čimbenik znanstvenog života Osijeku, pa i šire.

⁶ Više: Godišnja izvješća o radu Muzeja Slavonije dostupna na: www.mso.hr/dokumenti

⁷ Više: Godišnja izvješća o radu Muzeja Slavonije dostupna na: www.mso.hr/dokumenti

⁸ Više: Stransky, Zbinek, Temelji opće muzeologije //Muzeologija 8 (1970), 62.

⁹ Ivana Knežević Križić, 80 godina izdavačke djelatnosti Muzeja Slavonije: 1942. – 2022. Osijek: Muzej Slavonije, 2022, 14.-16.

COOPERATION BETWEEN MUSEUM (OF SLAVONIA) AND SCIENCE

S U M M A R Y

Starting from the premises of G.E. Lessing in the discussion “Laokoon or on the boundaries of fine arts and poetry” and mapping them to science and museology, the author of the presentation provides the basis for cooperation between museums and scientists starting from the Museum of Slavonia, a museum with the most diverse collection in Croatia,

the largest museum library in Croatia and a long tradition of professional - scientific publishing, which provides a large space for scientific work.

Keywords: Lessing, Laokoon, science, museology, cooperation, Museum of Slavonia, general type of museum, museum library, museum publishing.